

СПЕЦІАЛЬНИЙ ТРИБУНАЛ ЯК МЕХАНІЗМ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ: МОДЕЛІ СТВОРЕННЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

АСТАШЕВА Олександра Сергіївна - аспірантка кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
УДК 342.78.

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.1.6>

У статті досліджено концептуальні основи створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії, а також проаналізовані різні моделі його організації з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки сучасних викликів. Особливу увагу приділено конституційним аспектам цього процесу, включаючи питання відповідності національному конституційному ладу, можливих правових колізій і викликів у гармонізації із міжнародними стандартами. Автор розглянув можливі сценарії інтеграції трибуналу до правової системи України й оцінені потенційні ризики для конституційної архітектури держави. У роботі також вивчено проблеми забезпечення принципів верховенства права, правосуддя та юридичної визначеності в контексті притягнення до відповідальності за злочин агресії. Стаття має на меті сприяти розробленню ефективних правових механізмів реалізації міжнародної юрисдикції, що відповідає як національним інтересам України, так і загальновизнаним міжнародним стандартам.

Констатовано, що створення спеціального трибуналу для притягнення Російської Федерації за злочин агресії може стати викликом для конституційної системи України. Наголошено, що, враховуючи обмежену юрисдикцію Міжнародного кримінального суду (МКС) щодо переслідування злочину агресії в контексті повномасштабного вторгнення, формування відповідного трибуналу є єдиним способом притягнення військово-політичного керівництва Російської Федерації до відповідальності.

Акцентовано на тому, що винятковий характер зусиль України щодо реалізації проєктів створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України пояснюється тим фактом, що востаннє військові й політичні лідери переслідувалися і притягувалися до відповідальності за злочин агресії під час Нюрнберзького й Токійського трибуналів.

Увагу приділено моделям формування спеціального трибуналу, запропонованим українськими науковцями і практиками, а також міжнародними партнерами, а саме на основі: (1) угоди України з ООН із ухваленням відповідної резолюції Генасамблеї; (2) багатостороннього відкритого міжнародного договору між державами цивілізованого світу; (3) українського права, але із залученням міжнародних структур для аналізу його діяльності. Доведено, що на критерій відповідності цього трибуналу Конституції України впливатиме власне модель трибуналу.

Ключові слова: конституційний лад; конституційні виклики; спеціальний трибунал; злочин агресії; перехідне правосуддя.

Постановка проблеми

Науковцями і практиками обговорюються можливі формати трибуналів, які й могли б притягти військово-політичне керівництво Російської Федерації до відповідальності, зважаючи на наявність особистих імунітетів (*ratione personae*) у глави держави, глави уряду і міністра закордонних справ.

Важливою проблемою, яку слід вирішити, є передумова формування такого трибу-

налу. Українськими науковцями і практиками, а також міжнародними партнерами розробляються наступні моделі створення спеціального трибуналу, а саме на основі: (1) угоди України з ООН із ухваленням відповідної резолюції Генеральної Асамблеї ООН (далі – ГА ООН); (2) багатостороннього відкритого міжнародного договору між державами цивілізованого світу чи (3) українського права, але із залученням міжнародних структур для аналізу його діяльності. Найбільш легітимними варіантами створення спеціального трибуналу щодо злочину агресії є його формування на основі резолюції ГА ООН, Ради Безпеки ООН (далі – РБ ООН), або ж міжнародного договору.

Полеміка також триває щодо того, чи підпадають під юрисдикцію трибуналу злочини, вчинені Російською Федерацією щодо росіян або білорусів; стосовно національності суддів і процедури їхнього обрання, місцезнаходження трибуналу. Усе це має неабияке значення, оскільки окреслене впливатиме на те, чи буде трибунал відповідати Конституції України, чи вимагатиме він проведення референдуму задля внесення змін до Конституції. Наведене зайвий раз підтверджує, що саме модель трибуналу, тобто чи буде він за своєю природою частково національним або повністю міжнародним, визначатиме його відповідність Конституції України, як і перспективи притягнення Російської Федерації за злочин агресії. Дискусія точиться також щодо обсягу компетенції трибуналу, фахівці намагаються дійти згоди в питанні: чи повинен він до відповідальності притягати лише військово-політичне керівництво Російської Федерації за злочин агресії, чи розширених суб'єктів за весь масив міжнародних злочинів (як-от: воєнні, злочини проти людяності, геноцид).

Метою статті є аналіз потенційних моделей створення трибуналу для притягнення Російської Федерації за злочин агресії, з'ясування того, чи може трибунал бути частково національним або він має бути повністю міжнародним. Задля досягнення цілей для кожної моделі розглядаються передумови і проблеми імплементації, а у випадку з моделлю гібридного трибуналу досліджується

їх відповідність цього процесу Конституції України.

Як уже наголошувалося вище, окреслене питання в центрі уваги не лише політиків, а й світової спільноти. Так, українськими науковцями і практиками розробляються концепції перехідного правосуддя. Як показує вивчення праць, вказану проблему впродовж останніх років вивчали О. В. Червякова, С. Г. Закірова, А. П. Бущенко, М. М. Гнатівський та ін.

Виклад матеріалу

Виходячи з мети, акцент буде зроблено саме на аналізі трьох моделей створення трибуналу. Спочатку розглянемо перший варіант створення трибуналу за угодою між ООН та Україною. Вбачається, що він є найкращим, бо його формування має бути схвалене резолюцією ГА ООН, яка уповноважуватиме Генерального секретаря ООН розробити такий механізм. У цьому разі можна вести мову про легітимність процесу. Резолюція ГА ООН, згідно з якою стає можливим створення спеціального трибуналу, повинна прийматися більшістю голосів, точніше двома третинами. У той саме час заснування Спеціального трибуналу відповідно до Резолюції ГА ООН угодою між ООН і Україною або між Україною і ЄС чи РЄ не матиме впливу на вирішення питання про застосування особистого імунітету [11]. На жаль, це цілком залежить від політичної волі всіх держав-членів, тому трибунал стає вразливим до зовнішнього тиску, що й слід визнати недоліком.

На цей час відомий позитивний приклад – прийняття РБ ООН 25 травня 1993 року Резолюції 827 про створення Міжнародного кримінального трибуналу для колишньої Югославії на основі положень глави VII Статуту ООН. Як впливає з положень цього документа, розділ VII «Дії щодо загрози миру, порушень миру та актів агресії» визначає повноваження РБ ООН задля підтримки або відновлення міжнародного миру й безпеки.

Так, стаття 49 Статуту передбачає, що члени ООН мають об'єднуватися для надання взаємної допомоги в проведенні заходів, рішення про які ухвалене РБ ООН. Місцезнаходження трибуналу для колишньої

Югославії було в Гаазі. Угоду з трибуналом про виконання вироків у вигляді позбавлення волі підписали 17 держав.

Вбачається, що для України цей прецедент був би найкращим виходом із ситуації. Однак Російська Федерація й досі є постійним членом РБ ООН, а отже, вона накладатиме вето і блокуватиме прийняття будь-яких резолюцій, які сприятимуть чи стимулюватимуть відновлення справедливості для нашої країни.

Виходячи з цього, вбачається, що в ситуації, що склалася, єдино можливим варіантом є виключення Росії з РБ ООН як частини комплексної реформи ООН. З теоретико-практичної точки зору існують наступні аргументи на користь виключення: нелегітимність присутності Росії в РБ ООН; призупинення повноважень Росії до проведення нею демократичних виборів; отримання 2/3 голосів ГА ООН для виключення Росії через її воєнні злочини.

Стосовно першого аргументу вкажемо, що згідно з позицією України немає жодних правових підстав вважати Росію правонаступницею СРСР в ООН, оскільки остання почала використовувати назву «Російська Федерація» замість «Радянський Союз» без будь-яких додаткових виборів представника серед теоретично рівноправних радянських республік. З огляду на це, Генеральний секретар ООН, на переконання нашої держави, має повноваження на розгляд Міжнародного суду ООН передати питання легітимності членства Росії [7].

Розглядаючи другий аргумент, зауважимо, що доцільно призупинити повноваження Росії до проведення нею демократичних виборів. Це позбавить країну-агресора можливості брати участь у засіданнях РБ, а отже, вона не зможе блокувати ухвалення резолюцій РБ ООН. Це можливо, оскільки рішення про призупинення повноважень ухвалюватиме Комітет з «повноважень та інших питань» ГА ООН (ст.12 Статуту ООН), а не власне РБ ООН.

Щодо третього аргументу, тобто отримання двох третин голосів ГА ООН для виключення Росії через її воєнні злочини, наголосимо, що це слугує здебільшого аргументом-посиленням двох попередніх,

оскільки створюватиме небезпечний прецедент, і є багато країн, які його побоюються, особливо КНР.

Система колективної безпеки відповідно до Статуту ООН не працює належним чином, а отже, реформа РБ ООН є принципово важливою. Як уже йшлося вище, Росія як постійний член РБ ООН своїми діями ставить під загрозу серцевину місії ООН з підтримання міжнародного миру і безпеки. Крім того, Росія зловживає своїм правом вето не лише щодо України, а й щодо Сирії, блокуючи надання гуманітарної допомоги [8]. З огляду на висловлене стає зрозуміло, що система міжнародної колективної безпеки має бути відновлена, чого можна досягти шляхом призупинення участі Росії в РБ і реформування юрисдикції РБ ООН.

Наступною розглянемо другу модель створення спеціального трибуналу для притягнення Російської Федерації за злочин агресії, якою є підписання багатостороннього відкритого міжнародного договору. На наш погляд, вона в короткостроковій перспективі є більш вірогідною. При цьому зазначимо, що для легітимізації трибуналу важливо залучити країни Глобального Півдня. За результатами діяльності робочої групи при Президентові зі створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України (далі – робоча група) (Указ Президента України №661/2022) станом на червень 2024 ідею створення спецтрибуналу підтримали 40 країн (далі – коаліція Core group) [1]. Однак точна кількість країн Глобального Півдня серед них наразі невідома [2].

Усе наведене вище дає підстави стверджувати, що одним із потенційних і в той саме час реалістичних варіантів може бути ухвалення Комітетом міністрів Ради Європи рішення CM/Del/Dec(2024)1497/10.2, яке уповноважуватиме Генерального секретаря Ради Європи готувати будь-які необхідні документи для внесення до консультацій у рамках коаліції Core group щодо можливого проєкту Угоди між Радою Європи й Урядом України про створення Спеціального трибуналу для розгляду злочинів агресії Російської Федерації проти України [6]. Це стане хоча й не ідеальним, але ефективним інструмен-

том доведення його міжнародно-правової природи.

Контroversійною, проте можливою з огляду на політичні тенденції є модель змішаного трибуналу на основі українського права із залученням міжнародних інституцій. Однак заснування такого спеціального трибуналу щодо злочину агресії не має суперечити Конституції України. Отже, створення трибуналу вимагатиме ретельного врахування конституційних приписів і практики. Відповідно до статті 124 Конституції України створення спеціальних або змішаних судів прямо забороняється. Зокрема, у ній міститься положення, що не дозволяє делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами, а ч. 6 ст. 125 закріплює, що в Україні не допускається створення надзвичайних та особливих судів [3]. Примітно, що ця заборона продубльована у ч. 2 ст. 3 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон) [4].

Зупинимось на цьому детальніше. Згідно зі статтею 125 (частинами першою і четвертою) Конституції України судоустрій в Україні будується за принципами територіальності й спеціалізації; а вищі спеціалізовані суди можуть діяти відповідно до закону. У статті 17 (частинах першій – третій) Закону закріплено, що судоустрій будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності; найвищим судом у системі судоустрою є Верховний Суд; систему судоустрою складають: 1) місцеві суди; 2) апеляційні суди; 3) Верховний Суд; для розгляду окремих категорій справ у системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди. Суди спеціалізуються на розгляді цивільних, кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення (частина перша статті 18 Закону).

Як впливає з вищенаведеного, спеціалізація суду є конституційним принципом правосуддя. Виходячи з цього, суд, утворений з його порушенням, є особливим, а не спеціалізованим, що прямо заборонено ч. 6 ст. 125 Конституції України. Додамо, що «надзвичайні та особливі суди» – це суди, які утворювалися для вирішення окремих, виняткових для цього періоду, категорій справ [9].

Принципи територіальності і спеціалізації засновуються на ідеї єдності і цілісності судової влади, а це означає наступне: жоден із судів не повинен наділятися особливим статусом, між собою вони мають розрізнятися лише предметом відання, колом і обсягом повноважень.

Попри те, що офіційне тлумачення наведених законодавчих положень відсутнє, Конституційний Суд України у висновку від 11 липня 2001 року № 3-в/2001 зазначав, що «...Міжнародний кримінальний суд не може бути віднесений до надзвичайних і особливих судів, створення яких не допускається відповідно до частини п'ятої статті 125 Конституції України. Надзвичайними і особливими судами за змістом цієї статті є, по-перше, не міжнародні, а національні суди, по-друге, суди, створені для підміни звичайних судів, які належним чином не дотримують встановлених законом процедур» [5].

Виходячи з цього положення, трибунал щодо злочину агресії в Україні за своєю природою має бути міжнародним. Змішаний (гібридний) трибунал, передбачений третьою моделлю, сформований шляхом інтеграції міжнародного елемента в національну інституційну і нормативно-правову системи, створюватиме додаткові труднощі не тільки щодо подолання імунітетів військово-політичного керівництва Російської Федерації, а й вирішення проблеми невідповідності такого трибуналу Конституції України.

У цьому випадку для легітимізації спеціального трибуналу варто розглянути можливість внесення змін до Конституції України, щоб він згідно з ч. 6 ст. 125 Основного Закону не вважався «надзвичайним і особливим».

Передусім вкажемо, що для легітимізації створення трибуналу на основі національної системи потрібна повна громадська підтримка реформ у сфері правосуддя перехідного періоду. Із цією метою змодельємо ситуацію – проведення всеукраїнського референдуму і як можливість, і як ризик.

Цікавим (анти)прикладом для України може бути проведення референдуму в Колумбії у 2016 році задля отримання громадської підтримки Мирної угоди. Вважається, що збройний конфлікт у Колумбії є ілюстрацією застосування принципів верховенства

права під час розробки механізмів правосуддя перехідного періоду за повоєнним сценарієм, реалізованим за допомогою конституційних реформ. У 2016 році мирною угодою завершився більш ніж 50-річний збройний конфлікт між урядом і FARC-EP – партизанським угрупованням, сформованим у 1960-х роках на основі селянських повстанців і комуністичних бойовиків. Починаючи з 1980-х років парамілітарні праві угруповання були створені за співучасті держави для захисту землевласників від партизанських угруповань [10].

Мирна угода мала б бути великою перемогою для Колумбії, а для її підписання проводився загальнонаціональний референдум, на якому населення повинно було дати відповідь на єдине питання: «Чи підтримуєте Ви остаточну угоду про припинення конфлікту та побудову стабільного і тривалого миру?» Референдум мав на меті ратифікувати остаточну угоду про припинення конфлікту між урядом Колумбії та партизанами FARC-EP і легітимізувати інституціоналізацію механізмів перехідного правосуддя. Однак він провалився: 50,02% проголосували «проти», а 49,8% – «за». Складність формулювань положень угоди і недостатня залученість громадськості сприяли її відхиленню [10]. Попри це, Колумбія продовжила конституційні реформи за допомогою механізму прискореної імплементації положень угоди, ввела додатковий розділ до своєї Конституції шляхом подання Президентом до Конгресу законопроектів про зміни до неї. Зокрема, під час першої конституційної реформи 2016 року створено тимчасову спеціальну процедуру для схвалення конституційних законів, пов'язаних із виконанням мирної угоди за пришвидшеним механізмом, що дозволило уряду Колумбії представляти проекти конституційних законів, які мали перевагу в порядку денному для обговорення й голосування в Конгресі. Однак колумбійські юристи й науковці стверджували, що пришвидшений механізм є ризиком для верховенства права і демократії, особливо за умови недобору голосів на референдумі [12].

Друга конституційна реформа 2017 року заклала основу «перехідним нормам» у Конституції Колумбії для виконання Мирної

угоди. Так, у положеннях Конституції Колумбії прямо згадувалося про створення Інтегральної системи правди, справедливості, відшкодування і неповторення (далі – Система правосуддя перехідного періоду) [13], що передбачало заснування адміністративної й функціонально незалежних інституцій, відокремлених від основних гілок влади: Комісії правди, Комісії з пошуку безвісти зниклих і JEP (Спеціальної юрисдикції для забезпечення миру). Зокрема, згідно зі статтею 113 Конституції Колумбії Комісія правди набула правової природи «конституційного автономного утворення». Крім того, вона мала позасудовий характер, передбачала більш потерпілоорієнтований підхід ніж суди, але частково фінансувалася потерпілими, що, ймовірно, впливало на її неупередженість.

Комісія з пошуку безвісти зниклих була подібна до спеціалізованої прокуратури, але з більш гнучкими правилами, без будь-якої підзвітності системі правосуддя. На відміну від Комісії правди, ця інституція не була автономним конституційним органом і частково залежала від виконавчої влади [13].

Спеціальна юрисдикція для миру (JEP) виконувала роль національного трибуналу, який, на відміну від українських реалій, мав на меті не покарати винних за злочини проти миру, а радше «об'єднати розколоте суспільство». Створення нової юрисдикції, незалежної від судової гілки влади, породжувало конституційну напругу. Через конституційні реформи JEP було надано спеціальну «позасудову» юрисдикцію. Крім того, з огляду на те, що трибунал передбачав примирення і об'єднання суспільства, деякі воєнні злочинці були самоамністовані, багато отримало менші й альтернативні покарання за умови, що вони сприяли встановленню правди, відшкодуванню постраждалим і гарантіям неповторення, що, у свою чергу, протирічило міжнародному праву [13].

Вбачається, що шлях Колумбії у сфері правосуддя перехідного періоду цікавий для України, оскільки демонструє ключову роль конституційних реформ в інституціоналізації механізмів перехідного правосуддя. Як видно з наведеного вище, прискорений процес конституційних реформ сприяв своєчасності їх ухвалення. Однак спрямованість трибу-

налу на «символічне» засудження злочинців і примирення суспільства, а також провал референдуму призвели до негативного сприйняття цих конституційних змін серед громадськості і сумнівів у їх легітимності. До того ж підхід до правосуддя перехідного періоду, обраний Колумбією, не передбачав міжнародного втручання. На наше переконання, Україна не може собі такого дозволити. Щоб забезпечити виконання потенційних вироків, для нашої країни при створенні трибуналу ключовою буде саме міжнародна підтримка.

Крім того, Конституція України не може бути змінена під час воєнного стану, а отже, конституційні реформи можуть послабити їх демократичну легітимність. Коли йдеться про створення трибуналу і притягнення до відповідальності вищого військового і політичного керівництва Російської Федерації, ми повинні зосередитися на ширшому залученні суспільства, визнаючи, що тривалий мир залежить від всебічної участі народу й довіри до процесу конституційних реформ.

Таким чином, як доводить колумбійський досвід, Україні для забезпечення легітимного й ефективного процесу правосуддя перехідного періоду слід докласти зусиль до віднайдіння балансу між конституційними реформами, залученням громадськості і дотриманням міжнародно-правових зобов'язань.

Висновок

Злочин агресії є міжнародним злочином, який підриває основи міжнародного правопорядку, встановленого після Другої світової війни. Звісно, це вимагає пропорційного реагування – заснування належного міжнародного трибуналу. Проте ні українська робоча група, ні коаліція (Core Group) зі створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії Росії проти України, до якої входять 40 країн світу, ще не визначилися з його оптимальною формою. Найбільш швидким і реалістичним сценарієм наразі є формування гібридного трибуналу.

Крім того, інтеграція механізмів правосуддя перехідного періоду в національну правову систему стикається з безпрецедентними політичними й правовими, зокрема

конституційними, викликами. Потенційне створення трибуналу щодо міжнародних злочинів, вчинених РФ, потребує вирішення кількох важливих проблем, таких, як юрисдикція трибуналу, спосіб його формування, відбір суддів, а також його сумісність із Конституцією України. Вивчення досвіду правосуддя іноземних країн, міжнародних трибуналів створює платформу для дискусій, у ході яких вдасться віднайти відповіді на питання, ураховуючи унікальний контекст (реалії нашої країни).

При цьому треба пам'ятати, що трибунал, заснований на українській юрисдикції, суперечитиме Конституції України і зіткнеться з проблемами щодо імунітету політичного керівництва Російської Федерації. У той саме час створення міжнародного трибуналу лише після зміни влади в Російській Федерації і втрати керівних військово-політичних посад винних є бажаним, але наразі не може вважатися реалістичним сценарієм, бо спецтрибунал має бути створений у розумні строки і діяти невідкладно. Якщо гібридний трибунал залишатиметься найбільш ефективною опцією, рекомендуємо шукати шляхи його інтеграції в національну правову систему в конституційний спосіб. Вбачається, що слід передусім прагнути того, щоб він за своєю природою був міжнародним. Іншим можливим варіантом може бути проведення всеукраїнського референдуму, а після цього вже внесення відповідних змін до Конституції України. Однак до цих кроків слід вдаватися з обережністю, щоб уникнути підриву конституційного ладу і водночас забезпечити справедливість для постраждалих.

Література

1. Про робочу групу з опрацювання питання створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України : Указ Президента України №661/2022. URL : <https://www.president.gov.ua/documents/6612022-44081>
2. Пасова Т. На спецтрибуналі вище керівництво Росії не повинно мати права на імунітет. *Укрінформ*. 2024. URL : <https://www.ukrinform.ua/gubric-politics/3868364-oleksandr-kacura-narodnij-deputat-clen-grupi>

pri-prezidentovi-zi-stvorennia-spectribunalu-sodo-zlocinu-agresii.html.

3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016, з наступ. Змін. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/print1465331835457898>.

5. Справа N 1-35/2001. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду / Справа N 1-35/2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text>.

6. CM/Del/Dec(2024)1497/10.2. 10.2 Core Group on the establishment of a Special Tribunal for the Crime of Aggression of the Russian Federation against Ukraine / CM/Del/Dec(2024)1497/10.2. URL : <https://rm.coe.int/0900001680af831c>.

7. Report of the SC 16 June 1991-15 June 1992 General Assembly 47 Session Supplement 2 (A/47/2)

8. Jakes, Lara and Michael Crowley. «Russia Uses Syria's Refugee Crisis as a Weapon Against Europe, U.N. Says.» *The New York Times*, July 8, 2022. URL : <https://www.nytimes.com/2022/07/08/us/politics/russia-syria-refugees-un.html>

9. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т 4: Н–П. С. 20

10. Колумбія. *ICTJ*. URL : <https://www.ictj.org/cs/donde-trabajamos/colombia>

11. Immunities and a Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. URL : https://www.justiceinitiative.org/uploads/4d8f866a-9faa-4888-abc2-907ed9728b47/immunities-and-a-special-tribunal-for-ukraine-uk_02012023.pdf. c.18

12. International Alert, 2006; Nylander, 2014

13. Uprimny, R. Reflexiones sobre la reforma constitucional, pg. 3-9

ESTABLISHING A SPECIAL TRIBUNAL FOR THE CRIME OF AGGRESSION: LEGAL MODELS AND CONSTITUTIONAL IMPLICATIONS FOR UKRAINE

The article examines the conceptual foundations for establishing a special tribunal to address the crime of aggression, analyzing various organizational models based on international experience and contemporary challenges. Particular attention is given to the constitutional dimensions of this process, including issues of compatibility with the national constitutional framework, potential legal conflicts, and challenges in harmonizing with international standards. The author explores possible scenarios for integrating the tribunal into Ukraine's legal system and evaluates the potential risks to the constitutional order of the state.

The article also addresses the principles of the rule of law, legal certainty, and justice in prosecuting the crime of aggression. The article aims to contribute to the development of effective legal mechanisms that enable the implementation of international jurisdiction, aligning with both Ukraine's national interests and internationally recognized standards.

The creation of a special tribunal to hold the Russian Federation accountable for the crime of aggression is identified as a constitutional challenge for Ukraine. Given the limited jurisdiction of the International Criminal Court (ICC) in addressing the crime of aggression within the context of the full-scale invasion, the establishment of such a tribunal is posited as the only viable means to hold the military-political leadership of the Russian Federation accountable.

The exceptional nature of Ukraine's efforts to establish a special tribunal is contextualized by the historical precedent set by the Nuremberg and Tokyo tribunals, which were the last instances of prosecuting military and political leaders for the crime of aggression.

The article reviews models for establishing a special tribunal proposed by Ukrainian scholars, practitioners, and international partners, specifically: (1) through an agreement between Ukraine and the United Nations, accompanied by a corresponding Resolution of the General Assembly; (2) via a multilateral, open international treaty among the states; (3) under Ukrainian law, with the involvement of international structures to oversee and evaluate its operation.

It is demonstrated that the tribunal's compliance with the Constitution of Ukraine will depend on the chosen model.

Keywords: constitutional order; constitutional challenges; special tribunal; crime of aggression; transitional justice.